

Florina-Maria BĂCILĂ
(Universitatea de Vest din
Timișoara)

Semnificații ale substantivului *sărut* în poezia lui Traian Dorz

Abstract: (Meanings of the noun *sărut* in Traian Dorz's poetry) The current paper's objective is to take into consideration some of the several meanings that the regressive derivative *sărut* has in the work of a contemporary Romanian writer: Traian Dorz. Author of thousands of poems of mystical style and of numerous volumes of memoirs and religious meditations, he is one of the writers that showed a continuous interest for the symbols with biblical echoes revealed from the canonical text of the book *Cântarea Cântărilor*, enhancing their values in an original artistic vision, according to his own way of perceiving the message. Thus, in a series of poems dedicated to the feeling of missing Divinity (and Eternity) – a fundamental principle of existence –, to the unique communication with God of the restless soul in search of immortality, *sărutul* – the kiss (symbolic word and, at the same time, reflection of a supernatural intimacy generated by a complex feeling) implies several avatars of the soul, linked to the sacralised touch of the Untouchable One, through which the eternal union (in biblical terms) between Jesus and the human being becomes possible. Beyond the simple illustration of such semantic perspectives, which contribute to the making of the textual frame, the meanings of the noun *sărut* highlight the profound emotions of the lyrical voice, always to be found deeply looking and ascending through the means of mystical acknowledgement – fact which is highlighted in selected fragments from some representative works for his poetical belief.

Key-words: kiss, Lexicology, Semantics, Stylistics, mystical-religious poetry

Rezumat: Lucrarea de față își propune să ia în discuție câteva dintre semnificațiile derivatului regresiv *sărut* în opera lirică a unui scriitor român contemporan: Traian Dorz. Autor a mii de poezii de factură mistică și a numeroase volume de memorii sau de meditații religioase, el se înscrie în rândul scriitorilor care au manifestat un interes constant pentru simbolurile cu rezonanțe biblice desprinse din textul canonic al cărții *Cântarea Cântărilor*, valorificându-le valențele într-o viziune artistică originală, potrivit propriului mod de percepere a mesajului. Astfel, într-o serie de poeme dedicate dorului de Divinitate (și de eternitate) – principiu fundamental al existenței –, comuniunii unice cu Dumnezeu a sufletului însetat de absolutul nemuririi, *sărutul* (termen-simbol și, totodată, reflectare a unei intimități suprafirești generate de un sentiment complex) implică diverse ipostaze ale spiritului, legate de atingerea sacralizată a Celui de Neatins, prin care devine posibilă unirea veșnică (în concepție biblică) dintre Mirele Iisus și ființa umană. Pe lângă simpla ilustrare a unor asemenea perspective semantice care contribuie la realizarea construcției textuale, semnificațiile substantivului *sărut* pun în lumină trăirile profunde ale eului auctorial, aflat mereu în ascensiune pe calea cunoașterii mistice – fapt evidențiat în secvențe selectate din câteva creații lirice reprezentative pentru crezul său poetic.

Cuvinte-cheie: sărut, lexicologie, semantică, stilistică, poezie mistico-religioasă

În dicționarele explicative ale limbii române, definiția substantivului *sărut* face referire explicită la faptul că el înseamnă „atingerea cu buzele a buzelor, a obrazului, a mâinii etc. cuiva, în semn de afecțiune, de respect, de umilință etc.” – deci, „un prag al intimității pe care cele mai multe forme ale «salutului» îl exclud” (Tohăneanu 1998, 272) –, și că reprezintă, la origine, un derivat regresiv (postverbal) din familia lexicală a lui *a săruta*. Dincolo de maniera în care îl definesc lucrările lexicografice, sărutul ilustrează însă o varietate largă de sentimente, implicând o anumită dedicare reciprocă legată de intimitate: simbol al înțelegerii, al reverenței și al supunerii, al venerării, al

mulțumirii, al recunoștinței și al afecțiunii, al mângâierii, al emoției și al unificării, el rămâne, în primul rând, cea mai cunoscută expresie (vizuală) a dragostei, în toate ipostazele sale.

În creația lirică a lui Traian Dorz, străbătută de puternice accente scripturistice, dar și de un pronunțat filon mistic, sărutul – privit mai ales ca semn al profunde (și plenarei) comuniuni reale a sufletului cu Dumnezeu, ca atingere personală, spiritualizată, modelatoare, a Celui (de) Neatins, integrată în ceea ce presupune starea extatică, episod memorabil al bucuriei de natură sacră sau al iubirii harice (tainice ori expansive) – constituie elementul central al poemelor (realizate în chip magistral) inspirate din alegoria grațioasă a cărții biblice intitulată *Cântarea Cântărilor* și consacrate acestui act întemeietor de închinare, acestui gest apoteotic al împărtășirii, dătător de sens și de viață nouă, parte a unei relații speciale a dragostei unificatoare și izbăvitoare. Într-o atare „cheie” de lectură se cuvin a fi abordate versurile al căror mesaj mizează pe semnificațiile aparte ale substantivului *sărut*; altfel, „spiritul profan rămâne doar la suprafața înțelegerii lucrurilor. Un astfel de spirit rămâne doar în pridvorul lăcașului de sfințenie în care se află ascunsă taina iubirii, a marii iubiri între Dumnezeu și om, dintre creație și Creatorul ei.” (Abrudan 2006, 157-158).

*

O componentă fundamentală a poeziilor dorziene o constituie metafora (în primă instanță, surprinzătoare a) *sărutului pe suflet* (lăcaș al lui Celui de Sus), realizată prin simpla numire în structuri cu adresare directă dinspre eul auctorial spre Hristos, fapt ce depășește obișnuitul, perceput ca fiind ceva unic, cu impact decisiv asupra omului, în trecerea sa prin această lume și în despărțirea de cele vremelnice. De altfel, așa cum arată Sfinții Părinți ai Bisericii, sufletul reprezintă „un simbol exterior al posibilităților spirituale nemărginite ale făpturii umane, creată după chipul lui Dumnezeu și chemată la atingerea asemănării cu El” (Ware 2003, 48) încă din momentul asumării acelei chemări izbăvitoare până la doritele întâlniri ale stărilor de vorbă cu Divinitatea, în intimitatea rugăciunii, în trăirea extazului sau în permanența deciziei pentru dedicarea continuă a ființei în căutarea infinitului Său. Iată câteva rezonanțe speciale desprinse din așezarea în paralel a unui pasaj din textele patristice:

„Căci pe El Îl căutam, pe El Îl doream, de Care eram îndrăgostit, de a Cărui frumusețe eram întreg rănit, aprins, ars și înflăcărat.”
(Simeon Noul Teolog 2001, 187)

și a unuia selectat din meditațiile dorziene:

„Vreau să-L văd, vreau să-L aud, vreau să-L cuprind, să-L știu, să-L am numai pe El... Pe Preaiubitul dulce al inimii și vieții mele.
Nimeni și nimic nu-i asemenea Lui.”
(Dorz 2000, 105).

Ca atare, „sărutările gurii” lui Dumnezeu (Dorz 2005b, 319-327), concretizate prin lucrarea Lui neîncetată și iubitoare în forul lăuntric al omului, sunt cele prin care acesta devine definitiv copleșit de Duhul Său, ajungându-se, astfel, la (re)întregirea

ființei noastre, la unirea / unificarea veșnică și adevărată cu El – scop și împlinire a creației. În atari situații, semnificațiile substantivului *sărut* dobândesc valențe subsumate sacralității inefabile sau relației personale dintre om și Divinitate (privită la intensitate maximă), ca aspirație pleneră spre eternitate, ca nostalgie a plinătății ființiale în prezența Sa: „Simțit-am pe suflet *sărutul Tău blând*, / *preasfânt, fermecat, îngeresc*, / de-atuncea, Iisuse, Te caut plângând, / de-atunci Te iubesc, Te iubesc.”¹ (CCm 69, *Al Cerului Cântec*²).

„Cele două spirite, anume spiritul nostru și spiritul lui Dumnezeu, radiază și strălucesc unul în celălalt și fiecare se arată celuilalt. Iar aceasta face ca amândouă să se apropie cu dragoste unul de celălalt. Fiecare cere celuilalt tot ceea ce este el, fiecare oferă cu stăruință celuilalt tot ceea ce este el însuși. Aceasta îi face pe cei ce se iubesc să se contopească. Atingerea și revărsarea Domnului, dorința și răspunsul nostru plin de iubire la dăruirea aceasta dau statornicie dragostei; iar prin mișcarea de înaintare și întoarcere, izvorul dragostei se revărsă. Astfel atingerea lui Dumnezeu și dorința noastră iubitoare devin o unică dragoste și omul este într-atât de copleșit, încât uită de sine” (Van Ruusbroec 1995, 117-118). De aceea, sufletul, asemenea unei mirese, tinde spre întâlnirea cu Hristos, Îl caută, „se dorește subiect al dragostei divine a Mirelui, singurul în stare să dea iubirii plinătate” (Bădic 2004, 300): „Să-Ți simt *sărutul Tău*, Iisuse, / când buzele-mi voi fi desprins / de cele care-n lumea asta / le-am *sărutat* cel mai aprins... / – când fără niciun fel de umbre / eu am să uit tot ce s-a dus, / când am să-Ți văd numai privirea, / să-Ți simt *sărutul Tău*, Iisus!” (CBir 212, *Să-Ți cad pe brațul Tău, Iisuse*) – sunt versuri dorziene ale unei revelații autentice legate de acea sete nesfârșită de prezența Lui, de contemplarea manifestată prin dorul de El, de viața din Cer, cu ecouri în scrierile patristice; iată, în continuare, doar câteva exemple în acest sens:

„Vino, Cel ce Tu Însuși Te-ai făcut dorință întru mine și m-ai făcut să Te doresc pe
Tine, Cel cu totul neapropiat!
Vino, Răsufflarea și Viața mea,
Vino, Mângâierea smeritului meu suflet,

1. Cf. și Dorz 2005b, 339-340:

„– Iată dragostea Mea! Iată cât de mult te-am iubit și te iubesc Eu!
Vino și dă-Mi inima ta! (Prov. 23, 26). Și să găsească ochii tăi plăcere în căile dragostei.
Aceasta este salvarea și fericirea ta!...
Acestea vor fi primele sărutări dumnezeiești pe buzele sufletului tău. Sărutări pe care nu le
vei mai putea uita niciodată.
Căci prima sărutare în veac nu se mai poate uita!”

sau Dorz 2006, 95:

„«Vino și dă-mi inima ta – spune Preaiubitul sufletului meu (Prov. 23, 26).
Și să găsească ochii tăi plăcere în căile dragostei Mele.»
Aceasta este salvarea și fericirea ta...
Acestea au fost primele sărutări dumnezeiești pe buzele sufletului meu.
Sărutări pe care nu le-am mai uitat niciodată.
Căci prima sărutare nu se mai poate uita în veci.”

2. Spre a nu îngreuna parcurgerea trimerelor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparținându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află fragmentul respectiv și de titlul poeziei. Toate evidențierile din versurile citate (exceptându-le pe cele cu caractere cursive sau pe cele în dreptul cărora am făcut alte mențiuni legate de acest aspect) ne aparțin.

Vino, Bucuria, Slava și Desfătarea mea neconținută.”
(Simeon Noul Teolog 2001, 50);

„Inima mea tânjește după Domnul și-L caut cu lacrimi.
Cum aş putea să nu Te caut? Tu m-ai găsit, Tu, mai întâi. Tu mi-ai dat să trăiesc
dulceața Sfântului Tău Duh și sufletul meu Te-a iubit.
Tu vezi, Doamne, chinul și lacrimile mele... Dacă nu m-ai fi atras prin iubirea Ta,
nu Te-aș căuta așa cum Te caut. Dar Duhul Tău mi-a dat să Te cunosc și sufletul
meu se bucură că Tu ești Dumnezeu și Domnul meu și tânjesc după Tine până
la lacrimi.
Sufletul meu tânjește după Dumnezeu și-L caută cu lacrimi.”
(Siluan Athonitul 1994, 41)³;

„Privirea Ta pașnică și blândă a atras sufletul meu.
Ce să-Ți dau în schimb, Doamne, sau ce laudă să-Ți cânt?
Tu dai harul Tău, ca sufletul să se aprindă neîncetat de iubire și să nu cunoască
odihnă, nici zi, nici noapte, în iubirea lui pentru Dumnezeu.
Aducerea aminte de Tine reîncălzește sufletul meu; nicăieri pe pământ el nu-și
găsește odihna afară de Tine. De aceea Te caut cu lacrimi și iarăși Te pierd; și iarăși
mintea mea vrea să se bucure de Tine, dar Tu nu-Ți descoperi fața Ta pe care
sufletul meu o dorește zi și noapte.”
(Siluan Athonitul 1994, 43);

„Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caut cu lacrimi.
Cum aş putea să nu-L caut? El mi S-a descoperit prin Duhul Sfânt și inima mea
L-a iubit. El a atras sufletul meu și acesta însetează după El.
Sufletul e asemenea unei logodnice, iar Domnul asemenea unui logodnic care
se iubesc mult unul pe altul și suspină unul după altul. În iubirea Lui, Domnul
tânjește după suflet și se mâhnește dacă acesta n-are în el loc pentru Duhul Sfânt.
Iar sufletul care a cunoscut pe Domnul Îl dorește, căci în El e viața și bucuria lui.”
(Siluan Athonitul 1994, 59).

Dorința aceasta, înțeleasă ca modelare a ființei după Hristos, presupune năzuința de a reveni la starea primordială a firii plăsmuite dintru început după chipul Lui. Omul a fost creat pentru o comuniune vie în iubire, ceea ce îi atribuie frumusețe și aspirație către desăvârșirea ființei, până la asemănarea în dragoste cu Cel Iubit, înspre împărtășirea perpetuă din trăsăturile Lui, înspre acea *Imitatio Christi* pe scara virtuților alese, în acord cu strălucirea frumuseții și a perfecțiunii trinitare: „Falnică e frumusețea Ta, neasemuit este chipul Tău, negrăită mai presus de cuvânt slava Ta, iar felul Tău de a fi, Hristoase, binele și blândețea Ta întrec înțelesurile celor pământești; de aceea dorul și iubirea după Tine biruie orice iubire și dorire a celor muritori. Căci pe cât ești mai presus de cele văzute, Mântuitorule, pe atât dorul după Tine e mai mare și acoperă

3. Vezi și Siluan Athonitul 1994, 44: „Sufletul meu tânjește după Dumnezeu și se roagă zi și noapte, căci Numele Domnului e dulce; El desfată sufletul celui ce se roagă și aprinde inima lui de iubire pentru Dumnezeu.”; 46: „[...] mi-ai dat bucuria de a Te dori. Sufletul meu e atras spre iubirea Ta, zi și noapte, fără de sațiu.”; 54: „Inima mea Te-a iubit, Doamne, și de aceea tânjesc după Tine și Te caut cu lacrimi.”; 55: „Pe Tine singur Te dorește sufletul meu, Doamne. [...] Zi și noapte tânjește sufletul meu după Domnul și dorește să guste dulceața iubirii Lui.”.

orice iubire omenească” (Simeon Noul Teolog 2001, 216). Prin urmare, atingerea extatică este investită cu funcții defnitorii vizând sacralizarea existenței, procesul înnoirii ei, demers dublat de glorificarea adusă Creatorului, de adorarea unică și slujirea transfiguratoare, întru dobândirea Împărăției Cerurilor: „Rușinea toată și noroiul / ce-al Tău sărut mi le-a spălat / s-ar prăbuși în veci pe mine / dac-aș uita ce Tu mi-ai dat!” (CVeșn 95, *Tot ce-am cântat cândva*); „Neasemuit Prieten al tinereții sfinte, / în tot ce-ating pe lume mă-nfioresc de Tine; / în tot ce-aud, descopăr preadulcile-Ți Cuvinte / și-n tot ce văd Ți-e numai sărutul pentru mine.” (CUrm 197, *Neprețuit Prieten*).

Iubirea, treapta superioară a viețuirii plene care înobilează puternic ființa umană, constituie principiul dinamic ce păstrează legătura cu Cerul (*Cântarea Cântărilor* 1977, 78) și declanșează „mistuitoarea ardere întru desăvârșire” (*Cântarea Cântărilor* 1977, 79), întru continuă purificare: „Omologarea iubirii cu focul – cea mai fidelă reprezentare a divinității – îi conferă calitatea de forță absolută și de centru vital.” (Bodiștean 2013, 36). Astfel, toate simțurile (până în cele mai ascunse laturi) devin copleșite în întregime de prezența Lui strălucită, de atingerea Sa restauratoare, dătătoare de sens și de împlinire supremă: „O, Taina sărutării Lui / pe veci e neuitată / și-i binecuvântat acel / sfințit de ea odată, // Căci gura ce s-a-nvrednicit / **de-al Lui sărut fierbinte** / Îi dăruie pe veci de veci / sfințitele-I cuvinte⁴. // Și inima ce-odată-a fost / **de El îmbrățișată** / pe lume-așa nu va iubi / nimic și niciodată. // Și ochii sărutați de El / nu vor privi-n viață / nimic mai dulce și mai drag / ca-n veci plăcuta-I Față. // Căci taina ce le-a-mpreunat / atunci cu Nemurirea / pecetluitu-le-a cu foc / neșters pe veci iubirea. // Și-i vor cunoaște ochii tăi / îndată dintr-o mie, / căci altfel cântă și vorbesc, / și umblă cine-L știe.” (CCm 131, *O, Taina sărutării Lui*). De reținut, în poemul citat, plasarea, în veritabile simetrii ori în paralele sinonimice, a unor substantive ce desemnează anumite simțuri activ(at)e (prin care trec respirația, vorbirea, gustul, hrana, afectele, vederea) – deschideri purificatoare către ființa interioară, către starea morală, emoțională și cognitivă, locuri de trecere „în microcosmosul corpului uman” (Evseev 2007, 246)⁵, sedii inseparabile ale energiilor vitale implicate în gestul respectiv, lipsit aici însă de orice conotații ce țin de firescul lucrurilor și menit să creioneze, în spirit, imaginea frumuseții și a dragostei nesfârșite a Celui Dorit. Sunt termeni încărcăți de simboluri care, în aceste utilizări, converg spre ideea de gândire și cunoaștere prin revelație, de înțelepciune și bucurie a eliberării lăuntrice așteptate, de forță creatoare și izbăvitoare, capabilă să reconstruiască, să orânduiască, să ridice, să salveze; iată, în acest sens, un fragment dintr-un volum de meditații care susține cele de mai sus:

„Soarele Hristos acum te îmbrățișează cu dragostea Crucii Lui...
Te sărută cu cuvintele gurii Lui, care sunt mai bune decât orice vin. [...]

4. Vezi și Siluan Athonitul 1994, 44: „Sufletul meu tânjește după Dumnezeu și se roagă zi și noapte, căci Numele Domnului e dulce; El desfată sufletul celui ce se roagă și aprinde inima lui de iubire pentru Dumnezeu.”; 46: „[...] mi-ai dat bucuria de a Te dori. Sufletul meu e atras spre iubirea Ta, zi și noapte, fără de sațiu.”; 54: „Inima mea Te-a iubit, Doamne, și de aceea tânjesc după Tine și Te caut cu lacrimi.”; 55: „Pe Tine singur Te dorește sufletul meu, Doamne. [...] Zi și noapte tânjește sufletul meu după Domnul și dorește să guste dulceața iubirii Lui.”

5. Buzele și gura au fost considerate, în vechile credințe, ca reprezentând „locul de intrare și de ieșire a sufletului” (Evseev 1987, 168), „poartă de ieșire a sufletului și organ de mediere între macrocosmos și microcosmos” (Evseev 1987, 31).

Primește sărutările Cuvintelor Lui cu toată recunoștința iubirii ascultătoare.”
(Dorz 2006, 88-89)

și poate fi așezat în „oglinda” unui pasaj selectat din tezaurul patristic: „El Însuși Se găsește întru mine, fulgerând înăuntrul inimii mele ticăloase, învăluindu-mă de jur împrejur cu strălucirea Lui nemuritoare, făcând să scânteieze toate mădularele mele cu razele Sale. Împletindu-Se întreg cu mine, mă sărută întreg, Se dă întreg mie, nevrednicului, și mă satur de iubirea și frumusețea Lui, mă umplu de plăcerea și îndulcirea dumnezeiască, mă împărtășesc de lumină, mă împărtășesc și de slavă, iar fața mea strălucește ca și a Celui dorit de mine [cf. *Mt* 17, 2] și toate mădularele mele devin purtătoare de lumină. Ajung atunci mai frumos decât cei frumoși, mai bogat decât cei bogați, mai puternic decât cei puternici, mai mare decât împărații, mult mai cinstit decât toate cele văzute, nu numai decât pământul și cele de pe pământ, dar și decât cerul și toate din cer, avându-L pe Creatorul a toate, Căruia I se cuvine slava, cinstea acum și în veci.” (Simeon Noul Teolog 2001, 98-99).

În căutarea rostului existenței, reflectat în sentimentul acut al dorului sădit de Dumnezeu în adâncul inimii noastre pentru regăsirea adevăratului ei cămin, sărutul apare în ipostaza de gest unificator al emoțiilor și al speranțelor într-o mare tânjire după El, după deplinătatea vieții trăite în(tru) El, în vederea căreia am fost, de altfel, plămuiți: „Chiar dacă Dumnezeu ar revărsa asupra omului toate darurile pe care le au sfinții și toate darurile sale proprii, dar nu s-ar dăruia pe sine, foamea fără de saț a spiritului rămâne tot nepotolită. Atingerea lăuntrică a Domnului și înrâurirea ne înfometează mai departe; căci spiritul divin îl urmează pe al nostru: cu cât resimțim mai mult atingerea, cu atât e mai mare foamea și mai aprigă dorința. Iar aceasta înseamnă să trăiești în dragoste în gradul cel mai înalt, deasupra rațiunii și a cunoașterii prin înțelegere; aici rațiunea nu poate nici să dea, nici să ia ceva dragostei; căci dragostea noastră se află sub atingerea dragostei divine. Și [...] aici nu mai poate fi vorba niciodată de o despărțire de Dumnezeu.” (Van Ruusbroec 1995, 117). Prin urmare, manifestarea intimă a maximei desfătări în comuniune cu Divinitatea își găsește menirea nu numai aici, pe pământ, în relația cu Cerul, ci și în perspectiva veșniciei, unde legătura aceasta se va desăvârși: „Pe câmpul cel arat cu Tine / îmi seamăn cel mai dulce grâu / și toate holdele mi-s pline, / și roadele mi-s veșnic rău, / și-n orice umbră-mi crește-o pâine, / și-n orice spic, un gând iubit, / și-n orice imn, un dar pe care / l-am sărutat și împărțit, / *Iisuse, Iisuse, Iisuse,* / și-n orice imn, un dar pe care / l-am sărutat și împărțit! // Sub crucea unde dorm cu Tine / mă strâng de cel mai dulce Săn, / spun rugăciunea cea mai dulce / și cel mai dulce viers îngân, / în cel mai dulce vis mă leagăn / și-n cel mai moale așternut, / și-n cea mai dulce Înviere / mă vei trezi cu-al Tău sărut, / *Iisuse, Iisuse, Iisuse,* / în cea mai dulce Înviere / mă vei trezi cu-al Tău sărut!” (CVeșn 175-176, *Din locul unde-am plâns*). De remarcat, în text, metafora realizată ascendent prin repetiția adjectivului *dulce*, înzestrată cu efecte expresive generate de faptul că „percepțiile senzoriale legate de gust trimit la proximitatea maximă și avansează ideea împlinirii.” (Bodiștean 2013, 32).

„Iubirea divină nu este un sentiment, ci însăși rațiunea aducerii la existență a tot ceea ce este, mediul și aerul pe care ființa, dezmeticită de lumină, îl umple și-l inspiră. Este rost și întemeiere, bucurie și lacrimi, umilință și înălțare, moarte și înviere.” (Dumitrana 2009, 38). În consecință, sărutul plin de dragoste și de mângâiere al Mirelui

Iisus înseamnă pecetea tainică a îndeplinirii făgăduințelor de aici în Împărăția Cerurilor, unde efemerul va fi învins pentru totdeauna: „Cum va fi cântarea, / Preaiubitul meu, / cum, îmbrățișarea / dragostei, mereu, / cum va fi **sărutul** / dat de Dumnezeu, / – cum, o, cum, Iisuse, / Preaiubitul meu?” (CVeșn 145, *Cum va fi Acolo?*); „Iisuse,-ajută-mă să-mi pot / mai larg deschide mintea / și-apropiindu-mă, să-mi scot / deplin încălțăminte / și inima să mi-o sfințesc / mai aplecat sub Cruce, / ca, la Intrare să, ca, la Intrare, să primesc / **sărutul Tău cel dulce, sărutul Tău cel dulce.**” (CViit 25, *Iisuse,-nvață-mă!*). Mai mult decât atât, ca poet-profet, ca îndrumător al comunității, eul liric își asumă constant misiunea de mesager al preceptelor Cuvântului Sfânt către membrii acesteia, cărora le face cunoscut absolutul iubirii divine – calea de salvare a ființei individului și a celei comunitare prin întoarcerea la sacralitate: „Am fost ca voi odată, de-aceea vă-nțeleg / și vă doresc spre soare cu sufletul întreg; / – veți fi ca mine-odată și voi, un imn duios, / de-aceea v-aduc dulce sărutul lui Hristos.” (CUrm 108, *Am fost odată*). În definitiv, de un asemenea gest al împărtășirii tandre au nevoie și cele ale firii înconjurătoare, plăsmuite de Creatorul Universului în chip minunat: „De ce și florile se uită / cu ochișorii, mamă,-n sus, / de parcă-atâtea vor să știe / și parcă-atâtea au de spus? // De ce li-s ochii plini de rouă, / de parcă brațe dragi le-atrag? / Sau vor și ele-atunci, măicuță, / **sărutul Cuiva** ce li-i drag?” (O 167, *De ce se uită păsărica?*).

Nu în ultimul rând, substantivul *sărut* reprezintă una dintre componentele fundamentale integrate în numele date lui Dumnezeu (în structuri unde actualizează funcția sintactică de nume predicativ), concepute sub forma unor definiții lirice cu caracter encomiastic care subliniază, prin sinonimie explicită, atributele Sale variate (cu rol de identificare sau de calificare): „Când vii spre-ai Tăi, Tu ești iubire, / când mergi spre alții ești sărut, / e numai har și milă, Doamne, / tot ce ne-ai dat și ne-ai cerut!” (CVeșn 122, *O, dulce Duh al Curăției*); „Deschis îmi e spre Tine / adâncul tot, Iisus, / n-am gând, nici taine-n mine / să nu Ți le fi spus, / Tu-mi ești Lumină, Cântec / și Cer, și curcubeu, / **sărut** și-mbrățișare, / și Soț, și Dumnezeu!...” (CBir 118, *Aș vrea mai mult*); „Tu, Iisuse, Tu ești unicul Izvor / al vieții lumii, Soare fără nor, / Zare fără margini, Cântec și Fior, / dragostea nestinsă, nesfârșitul zbor, / milă, lacrimi, taină și **sărut**, și dor. / O, Iisuse Dulce, cât Te cânt și-ador!” (MT 165, *Minunat Iisuse*). Poate nu ar fi lipsit de interes să ne amintim, în acest context, ce scrie Traian Dorz într-unul dintre cele mai interesante volume de meditații: „Eu Ți-am dat o mie de nume, dar de niciunul nu-mi spune inima că este întreg.” (Dorz 2009, 45)⁶ – aluzie la „neajungerea limbii” atunci când vine vorba despre a găsi un nume cât mai potrivit (oricum, cu un înțeles limitat prin însăși natura lui) pentru Cel Nenumit, Care este mai presus de toate (și de orice nume), așa încât să cuprindă integral însușirile Celui Necuprins și El să poată fi chemat astfel cu adevărat:

„Tu ești oare Iubirea, cea pe care eu nu o știu numi?
Ești atât de îmbătătoare, dar nu ești vinul,
ești atât de dulce, dar nu ești mierea,

6. Cf. și Simeon Noul Teolog 2001, 125-126: „Ce hârtie va cuprinde binefacerile Tale și multele bunătăți pe care le-ai făcut față de mine? Dacă mi s-ar da mii de limbi și de mâini, tot nu le-aș putea spune sau scrie despre toate, căci sunt negreșit un abis prin mulțimea lor infinită, sunt de necuprins prin mărția slavei și gândul mi-e neputincios și inima suferă că nu pot grăi despre Tine, Dumnezeul meu.”

ești atât de strălucită, dar nu ești soarele,
 ești atât de răcoritoare, dar nu ești izvorul,
 ești atât de arzătoare, dar nu ești focul.
 Ce putere este mai biruitoare decât a Ta?
 Ce rai este mai fericit decât al Tău?
 Ce stare mai poate fi ca aceea pe care ne-o dai Tu?
 Care este numele Tău adevărat?
 Căci încă nu-L știm!” (Dorz 2000, 101)⁷.

Evident, numai sentimentul special al tânjirii după Dumnezeu este gata să-L „atingă”, să aspire spre măreția și sfințenia Sa unică, spre slava Lui netrecătoare, peste „marginile” cuvântului, în afara formelor banale ale cugetării:

„Mi-ai dat să scriu o mie de cărți și n-am început decât una. Pe toate celelalte le duc gata în mine spre Veșnicia în care mă scufund ca într-un uriaș clopot de aur. Fă-mă limba nevăzută a acestui clopot cu o mie de rezonanțe pentru cele o mie de nume ale Tale, dintre care cel mai frumos și mai dulce este
Iubire,
Iisus [subl. aut.].” (Dorz 2000, 192)⁸.

Astfel, prin cunoașterea Lui în profunzimile din orizontul luminii, al tainei și al iubirii nesfârșite, se ajunge la cunoașterea sensului existenței umane fără a o separa de legătura cu El, dimpotrivă, urmărind-o numai din perspectiva transformării lăuntrice prin grația divină:

„Lângă Tine ne-am întâlnit cu soarele,
 ne-am învăluit cu luna
 și ne-am încununat cu stelele.
 Lângă Tine ne-am culcat cu capul pe munții cei înalți ca pe niște albe perne ce-rești, cuprinzând sânul lui Dumnezeu
 și sub fiorul sărutului gurii Tale
 ne-am primit numele cel nou: *Minune*. Și *Har* [subl. aut.].”
 (Dorz 2000, 87)⁹.

7. Vezi, în acest sens, și Simeon Noul Teolog 2001, 49: „Vino, Numele cel mult dorit și murmurat neîncetat, deși a fi grăit de noi ce anume ești sau a fi cunoscut ce fel sau cum ești ne este cu totul neîngăduit.”, sau 244: „Căci deși ești numit cu nume multe și diferite, ești însă Unul, iar acest Unu e necunoscut pentru orice fire, El Care arătându-Se e numit cu toate numele, e nevăzut și negrăit.”.

8. Vezi și Dorz 2000, 132:

„Iisuse, Domnul și Mântuitorul sufletului meu, fii binecuvântat!
 Tot ce am aflat frumos în lumea asta, eu am păstrat pentru Tine.
 Dacă am găsit o floare frumoasă, Ție Ți-am numit-o.
 Dacă am găsit un cuvânt frumos, un cântec frumos, un gând frumos, un nume frumos, un sărut frumos – toate-toate Ție Ți le-am pus de-o parte [sic!], să Ți le dau cu drag în ceasul celei mai scumpe împărtășiri a noastre.
 O, ce bucurie am când aflu ceva și mai frumos, ca să Ți-l pot oferi ție, Celui pe Care-L iubesc atât de mult, atât de mult...”.

9. Cf. și Ware 2003, 12: „Prezența Lui în noi, prin Numele Său, ne face *hristofori* [subl. aut.], purtători de Hristos, ceea ce reprezintă sensul existenței noastre, Hristos în noi, nădejdea slavei.”.

*

„Rugăciunea se extinde dincolo de cuvinte în liniștea vie a Veșniciei. [...] suntem «lipiți» de El într-o deplină îmbrățișare, într-o întâlnire nemijlocită. Prin chemarea Numelui simțim apropierea Lui cu simțurile noastre duhovnicești [...]. Îl cunoaștem [...] cu sensibilitatea unificată a inimii.” (Ware 2003, 43). De aceea, un alt aspect fundamental al semnificațiilor unui atare termen emblematic în lirica dorziană îl constituie metafora *sărutului pe lacrimi* – expresie a desăvârșitei mângâieri revărsate peste orice tip de suferință a ființei umane dependente de condiția sa efemeră, simbol al biruinței asupra tuturor barierelor inerente firii pământești (inclusiv în procesul etapizat al transfigurării de natură spirituală) –, la care se adaugă *sărutul pe ochi / pe pleoape*, semn al curăției și al strălucirii, al iluminării dobândite prin har, gest al cunoașterii / cunoștinței absolute, într-o viețuire înaltă, al înțelegerii juste a marilor adevăruri revelate, făcând abstracție de partea văzută a lucrurilor. De la obișnuitele meditații ale poetului, transpuse liric: „Ce minunat e-alinul adus într-un sărut / pe lacrima tăcută și fața mult dorită / și câtă vindecare e-n sufletul durut / o-mbrățișare dulce, adânc împărțită!” (CNoi 117, *Ce minunați sunt ochii...*), până la versurile cu caracter aforistic / paremiologic, cu funcție conativă sau fatică și cu ecouri în dimensiunea sacralității: „Seamănă cu hărnicie, cât ai timp de semănat, / cu sămânța frumuseții umplând lumea-n lung și lat; / semănând sămânța dulce pe oricare drum te duci, / răsări-vor numai lacrimi și săruturi la răscruci.” (CCnț 157, *Seamănă cu hărnicie*); „Când vei trece prin stări grele, / ține-ți graiul, să nu plângi, / cinstea să nu-ți pierzi în ele, / sufletul să nu-ți frângi; / când vei trece printre lacrimi, / pune-le-un sărut frumos; / cel nebiruit, cel nebiruit de patimi / străluci-va, străluci-va cu Hristos.” (CE 113-114, *Când vei trece*), ori până la urările îndreptate spre cei dragi: „Fie-ți lacrimii sărut / dulce Harul Lui plăcut / și răsplata-n veci să-ți iei / împlinirea dragostei!” (CBir 58, *Dulce Numele Iisus*), atingerea sacră a privirii (și a tot ceea ce izvorăște din ea) își găsește locul mai ales în intimitatea cu Dumnezeu – cea mai dorită, de altfel, pentru plâsmuitorul *Cântărilor Nemuritoare*: „Poate, oare, fi o clipă mai îndelung și mai puternic dorită de dragostea cuiva decât cea a întâlnirii cu Tine și a întrepătrunderii Tale?” (Dorz 2009, 134) – se întreabă (desigur, retoric) autorul într-un volum de meditații despre unirea sufletului cu El.

Sinonim perfect al dragostei împărțite (Evseev 1987, 166 ș.u.), *sărutul* rămâne deci o componentă integrată în clipele de așteptare a prezenței Lui strălucite și în sentimentul aparte din actul „vorbirii” cu Divinitatea, care favorizează unicitatea extazului reflectat în imagini poetice de inspirație scripturistică ce propun similarități cu atmosfera de slavă a vieții veșnice, unde se va și petrece (după despărțirea de cele ale teluricului) unirea totală, în iubire supremă, dintre Mirele Hristos și ființa umană: „Și să mă rog adânc, simțind sărutu-Ți pe pleoape, / tot mai departe de pământ și mai de Cer aproape.” (CCm 152, *Iisuse, nu mai vreau de-acum*)¹⁰; „Stau ochii-nchiși ca fața izvorului tăcut, / așteaptă al luminii înfiorat sărut, / ca să-i aprindă cerul cu raze și

10. Imaginea se regăsește și în următorul fragment selectat dintr-un alt poem al lui Traian Dorz, reprezentativ pentru aceste valențe expresive: „Și azi, când fermecat Îți simt / Sărutul pe pleoape, / Când la doritu-Ți Săn m’alint, / Aproape, / Mai aproape, // Eu, toate mările de dor / Le-am grămădit în mine / Din ziua ’ntâi când, călător, / Am apucat spre Tine, // În boabe de mărgan le-adun / Pe-a viersurilor fire / Cunună pentru cel mai Bun, / Mai scump, / Mai dulce / Mire...” (CApoc 98, *De dragul Tău...*). Precizăm că, în versurile citate, am păstrat grafia epocii din volumul original, exact așa cum apare ea în textele respective.

culori, / să i se umple totul cu mii și mii de sori.” (CCnț 55, *Stă harfa mută...*); „Și nu am decât aceste prea puține zile / lângă care-mi stă-nserarea numărându-mi-le / și-mi stă sufletu-așteptându-Ți pașii mai aproape, / **cu sărutul liniștirii dulcele pe pleoape.**” (CE 162, *Nu mai am*). În limbajul manifestărilor variate ale iubirii (iar inimitabila-I dragoste față de om nu face deloc excepție), „splendoarea și bucuria pe care le aduce acest Mire prin venirea lui sunt nesfârșite și nemăsurate: căci sunt El însuși. De aceea ochii cu care spiritul îl contemplă și îl privește pe Mire sunt atât de larg deschiși, încât nu se vor mai închide niciodată. Căci privirea și contemplarea spiritului întârzie de-a pururi în revelația lui Dumnezeu, iar puterea de cuprindere a spiritului se deschide atât de larg pentru venirea Mirelui, încât însuși spiritul a devenit acea largă Deschidere pe care o cuprinde. Astfel Dumnezeu este cuprins cu Dumnezeu, îmbrățișat și văzut. Iar în aceasta constă întreaga noastră fericire. Iată [...] cum primim noi fără încetare venirea veșnică a Mirelui în spiritul nostru.” (Van Ruusbroec 1995, 167-168)¹¹.

Mărturisire și rugăciune, șoptă și mângâiere, tandrețe și vindecare, moment unic și, deopotrivă, gest repetabil al delicateții, sărutul desprins din iubirea Lui, care întregeste trăirile ființei, este mai totdeauna integrat în confesiunile „dialogate” ale eului liric aflat față în față cu Divinitatea, într-o intimitate de-a dreptul copleșitoare, tradusă printr-o căutare și o aspirație ardentă spre (re)unificare în armonie deplină, spre contopire în sensul „cunuciei” de natură mistică, ce anulează limitările sau suferințele definitorii pentru ipostaza vremelniceii noastre; astfel, „Dumnezeul trinitar intră în legătură cu persoanele umane pe baza unei relații dialogice personale între eul uman și Tu-ul divin” (Toma 2008, 267): „O, Buzele Tale, Preadulcele Iisus, / ce dulce-i Cuvântul ce ele L-au spus; / așeze-mi pe lacrimi sărutul lor moale / Buzele Tale, Buzele Tale!” (CNoi 93, *O, Cuiete Tale...*); „Doamne, lacrimile vezi-mi / când izvoară lin / și-nspire Mila Ta-și înalță / tainicul suspin / – peste-a lor împreunare / **buzele să-Ți pui**, / soartei lor, pe lumea asta, / altă nuntă nu-i!” (CNoi 96, *Doamne, sufletul...*); „Tu, Cel spre Care toate frumsețile se-atrag, / Tu, Cel pe Care roua Te-ar săruta cu drag, / Tu, Cel cu Chip de Soare și nimb de curcubeu, / Tu mă iubești pe mine? / – Tu-mi spui: «Iubitul Meu»? // Tu, Cel ce-mi stai alături la dreapta când mă-nchin, / pe lacrimile mele îmi pui **sărut divin**, / Tu, Cel ce-mi știi și gândul când Ochii Ți-i privesc, / – știi cele două vorbe ce nici nu le șoptesc...” (CNoi 146-147, *Tu, Veșnicule Tânăr...*). Nu este vorba despre o simplă dovadă a atenției, ci despre întâmpinarea dorinței arzătoare a ființei îndrăgostite de Cer spre a se uni (întru totul și în toate) cu Dumnezeu-Cuvântul, ca ocazie singulară de restaurare și de tămăduire a dorului de El, această aleasă comuniune anunțând „sărutul” perfect (id est unirea cu Divinitatea) ce va avea loc în veșnicie (Chevalier, Gheerbrant 1995, 199-200): „Sărutul dat omului de către Sfântul Duh și care reproduce sărutul Dumnezeieștii Treimi nu este și nu poate fi *sărutul pe gură* [subl. aut.], ci un sărut care se reproduce, care se comunică altcuiva: *sărutul sărutului* [subl. aut.], replica în om a dragostei lui Dumnezeu, milostenia lui Dumnezeu devenită milostenia omului pentru Dumnezeu, asemănătoare, în privința obiectului și felului iubirii, milosteniei pe care Dumnezeu o are față de sine.” (Chevalier, Gheerbrant 1995, 200).

11. Vezi și Van Ruusbroec 1995, 119: „Dar exercițiul acesta e cel mai profund pe care omul îl poate îndeplini cu ajutorul luminii create, atât în cer, cât și pe pământ; mai presus de el nu există altceva decât viața de contemplare a Domnului în lumina divină și într-un fel divin. În acest exercițiu nu ne putem nici rătăci, nici înșela, iar el începe aici pe pământ în har, spre a dura de-a pururi în slavă.”

Veritabil tezaur al iubirii trăite într-un fel aparte, într-o manieră sublimată, aproape indescriptibilă, substantivul *sărut* actualizează deci, în poezia dorziană, semnificații ce trimit adesea la concepte fundamentale precum cunoașterea, revelația, miracolul (suprafiresc), beatitudinea sacră, starea de vorbă cu El: „Nu mai sunt comori pe lume / ca cereasca părtășie / care-atât de strălucită / Tu, Iisus, mi-ai dat-o mie. // Ce-ar mai fi, Iisuse, oare / din comorile minunii / **ca sărutul Tău pe lacrimi**, / din fiorul rugăciunii? // Unde-s oare-n lumea asta / stări mai binecuvântate / ca-n lumina-mbrățișată / de cununi împreunate?” (CCnț 29, *Nu mai sunt comori*); „**Pe ochii mei cu lacrimi sfinte / pui cel mai fericit sărut**; / – n-am, Dumnezeuul meu, cuvinte / să-Ți mulțumesc cât mi-ai făcut!” (CBir 41, *O, Dumnezeuul meu*), inclusiv în situațiile-limită generate de provocările existenței sau în clipele de cumpănă ale urcușului: „La orice căpătâi de chin / îmi privegheai aproape, / să-mi dai al inimii alin / și blând să-mi dai **sărut divin / pe lacrimi în pleoape**.” (CÎnv 20, *De orișunde am sosit*); „Mai moale untdelemnul mi-l picură tăcut / pe ultimele rane ce-mi ard mai dureroase / și, după plata lumii, îmi pune-al Tău **sărut / pe ultimele lacrimi** ascunse și sfioase.” (CVeșn 156, *Tu, Care-ai fost*); „În cântecele noastre e-amara Ta durere, / **pe lacrimile noastre e dulcele-Ți sărut**, / când Tu ne dai întruna mai mult decât știm cere / și noi Ți-ntoarcem Ție la fel ce ne-ai cerut, / Iisuse, Iisuse, Iisuse – la fel ce ne-ai cerut, / și noi Ți-ntoarcem Ție la fel ce ne-ai cerut.” (CBir 77, *Frumoasă ni-e cu Tine*); „Vino Tu, Iubite Dulce, / Mire Scump Iisus, / încunună-a noastră cruce / după cum ai spus, / **șterge lacrimile noastre / cu sărutu-Ți blând**. / Amin – Vino, Scump Iisuse, / cum ai spus – curând!” (CNoi 77, *Știm că vei veni*). Iată alte ecouri ale acestor versuri, selectate din meditațiile dorziene asupra dorului (în sens spiritual) de ceea ce autorul numește „clipa sărutării lui Hristos pe lacrimile încă șiroid pe fețele voastre” (Dorz 2007, 78):

„O, cât de mult ne-ai îmbogățit Tu pe noi în harul Tău!
Cât de pline sunt vistieriile noastre,
cât de scumpe sunt bogățiile nopților noastre,
cât de strălucit este aurul amintirilor noastre,
cât de îmbelșugate rugăciunile noastre,
cât de fericite ne sunt lacrimile sfințite de sărutul Tău,
cât de cerești ne sunt cântările noastreacompaniate de îngerii Tăi!...”
(Dorz 2000, 25);

„O, Ziua aceea, când noi, copleșiți de tot ce vom vedea și vom simți,
de tot ce vom trăi și auzi,
Te vom privi pe Tine, Iisuse, cu toată fața noastră scăldată în lacrimi, în lumină
și în fericire!
Ce unică, ce negrăită, ce strălucită va fi clipa asta, lacrimile acestea, sărutul
acesta!...
O, starea când buzele Tale dumnezeiești și Măinile Tale dulci, care au suferit
pentru noi, vor șterge blând și pe totdeauna toate lacrimile din ochii noștri [subl.
aut.]” (Dorz 2005a, 92).

În plus, rugăciunea însăși este sinonimă cu manifestarea fără egal a trăirii sacre: „Și-i iarăși cerul tânăr, / și pe pământ e Mai, / și dragostea-nfloarește, / și lumea-i numai

rai. // Miroase-a mir lumina / în orișice-nserat / și-i ceasul rugăciunii / **sărut înlăcrimat**,
 // Și-i șoaptă caldă taina / cereștii-mpărtășiri, / și buzele iubirii / rămân petrandafiri”
 (CBir 177, *Și-i iarăși cerul*), iar „sărutul” reciproc (gest necesar și strălucit al adorației,
 al răsplătirii, al alinării, al restaurării ființiale, al trăirii în asemănare cu Hristos) dintre
 Dumnezeu Însuși și plăsmuitorul de opere artistice consacrate Lui, în spiritul dragostei,
 al slujirii prin creație într-un permanent sacrificiu de sine (atunci când sufletul decide să
 I se dedice la modul suprem), rămâne garantul revărsării grației divine – aici și Dincolo:
 „Câte cântări mi-ai dăruit, / Iisuse, pentr-o rană / pe care eu Ți-am pus cândva / **sărut
 fără prihană**, / atunci când Singur sufereai / în cea mai grea uitare / – câte cântări mi-ai
 dăruit, / Iisus, pe-o-mbrățișare! // Pe câte lacrimi Tu mi-ai pus / **săruturi de lumină** /
 pentru un DA ce Ți l-am spus / cu-o dragoste deplină / când Tu erai cel mai Străin / și
 m-am lipit de Tine / – cu ce sfânt har ai răsplătit / aceasta pentru mine!” (CCnț 93, *Câte
 cântări*); „Iubirea preschimbă furtuna / în dulce susur liniștit, / iubirea ne dă-ntotdeauna
 / vieții un țel strălucit. // **Sărutul privirii-adorate**¹² / e starea de haruri prea grea / și
 Cerul cu toate, cu toate, / le-avem doar prin ea, doar prin ea.” (COrm 80, *Iubirea, o,
 numai iubirea*). Ideea își găsește profunde rezonanțe în meditațiile lui Traian Dorz:

„Prin Tine, eu sunt etern, sunt nemărginit, sunt ceresc, sunt pretutindeni.
 Prin Tine, eu trec prin moarte fără să nici știu că trec prin ea, pentru că moartea
 este în afara Ta.
 În Tine, eu sunt la fel dincoace sau dincolo, pentru că hotarul dintre acestea este
 numai în afara Ta, și nu înlăuntrul Tău.
 În Tine, eu am trecut dincolo de orice prag dintre noi, părându-mi-se că nu eu sunt
 cel care trece, ci Tu ești. [...]
 Am simțit numai soarele sub aripi
 și inima Ta sub buzele mele înlăcrimate de fericire.”
 (Dorz 2009, 240);

„Nimic nu mai pot să-Ți spun, Preaiubitul meu...
 ci numai strâng la sânul meu Crucea Ta
 care bate ca o inimă sub buzele mele
 și, cu ochii mei șiroind de lacrimi,
 stau mut și privesc departe-departe
 minunea viitoare a cununiei noastre în Casa noastră de aur, sub cununile noastre
 împreunate,
 în iubirea nemandespărțită niciodată.
 O, cât e de frumos!”
 (Dorz 2000, 112).

În introducerea unui alt volum de cugetări, autorul așază, printre altele, câteva
 confesiuni intime, redată sub forma stării de vorbă cu Hristos:

„Pentru că Tu ești Jăratul Divin Care,
 atingându-Te de buzele mele,

12. Vezi și Dorz 2015, 103: „Pe crucea Ta mântuitoare noi am însemnat cu lacrimile pocăinței, cu sărutul
 adorației, cu flacăra recunoștinței, cu lumina iubirii însemnarea eternă că Tu, Iisus Hristos, ești Marele
 nostru Dumnezeu și Mântuitor [subl. aut.]”.

mi-ai îndepărtat nelegiuirea,
mi-ai îndumnezeit cuvintele
și mi-ai strălucit inspirația.

Pentru că iubirea Ta este Piatra Albă pe care
mi-ai dat numele tainic,
mi-ai însoțit sărutul nemuritor
și mi-ai zămislit rodul fericit.”
(Dorz 2002, 5).

În consecință, înseși *Cântările Nemuritoare* – „aceste cântări cerești care se topesc în clipa când doresc să le ating” (Dorz 2000, 97) – devin echivalente cu un atare gest delicat, întremător, dătător de inspirație sacră, ele fiind definite și printr-un grup nominal ce conține termenul în discuție, integrat în metafora-simbol amintită: „Cântările Eterne sînt / tăceri sfințite-n rouă / și rugăciuni șoptite sfânt, / în nopți cu lună nouă, / și-nmiresmări îmbrățișând / grădinile-nflorite, / și **dulci săruturi** suspinând / **pe lacrimi** fericite.” (CE 6, *Cântările Eterne*). De remarcat, în fragmentul citat, elemente lexicale și construcții din câmpul semantic al *tăcerii*, care configurează comuniunea tainică reală în prezența lui Dumnezeu, într-o atingere a liniștirii lăuntrice și deschidere din adânc a ascultării în rugăciune¹³, orientând ființa, într-o nestăvilită dorință, spre „o rugăciune plină de Cel Iubit”, „o rugăciune a *trăirii afective* [subl. aut.]” (Ware 2003, 44):

„Iartă-mi tăcerea care Îți spune atât de mult din inima mea.
Și iartă-mi cuvintele care Îți spun atât de puțin.
Știu că Tu, singurul Care știi ce rară și ce dumnezeiască este nebunia dragostei,
mi-o înțelegi și mi-o cauți.” (Dorz 2009, 273).

În felul acesta, misticul se transformă într-un exponent al mesajului biblic transmis prin creație, un instrument al puternicei lucrări de Sus, al inspirației supranaturale a operei sale, care „are un caracter dualist. Dumnezeu are rolul de a o provoca și dăruia, iar poetul are rolul de a o invoca și de a o primi. [...] În dialogul cu Divinitatea, poetul primește bogăția și imensitatea cuvântului prin tăcere sau prin negrăire. Pe urmă, această stare extatică, de întâlnire cu Dumnezeu, poetul o transpune în cuvinte. [...] Caracterul dualist al inspirației în actul de creație al poetului creștin este determinat de starea de extaz. În această stare extatică poetul iese din sine, se depășește pe sine, lumea înconjurătoare, unindu-se deplin cu Dumnezeu.” (Toma 2008, 260-261).

De altfel, în viziune creștină, dialogul personal al artistului cu Cerul (pe drumul luminii, al creației, al iubirii) îi înflăcărează și îi mistuie ființa aflată în adorație, o

13. Vezi Ware 2003, 8: „Liniștea, *isihia*, nu înseamnă vid lăuntric, ci adâncul smereniei care deschide; este acea stare binecuvântată de receptivitate umilă în care întreaga făptură – duh și trup – se oferă jertfelnic”; cf. și Dorz 2004, 100:

„Ce fericită era iubirea mea când toate rugăciunile mele către Iisus nu erau decât adorație și slavă! Mulțumire și încredere. Bucurie și îmbrățișare, fără nimic altceva, pământesc. Când nu ceream nimic firesc, lumesc, trupesc, [...] când n-aveam nevoie să cer nici pâine, nici libertate, nici minuni, când îmi erau de-ajuns fiorul și lacrimile, tăcerea și sărutul...”

așază în armonie cu El, o modelează, o înnoiește din temelii, făcând-o să tindă, în procesul inspirației, „spre un sublim mistic, adică spre o împărtășire de frumusețea transcendentă a lui Dumnezeu” (Toma 2008, 261-262), prin contemplarea în sine a acesteia și a Izvorului ei. Prezența harică în spiritul creator este menită să-i confere energia necesară spre a depăși orice bariere, astfel încât mesajul poeziei, ca expresie profundă a trăirilor eului auctorial, să devină o realitate întemeietoare de netăgăduit, pecetluită de aspirația sacră spre desăvârșire: „În actul de transfigurare a cuvântului, invocarea harului divin are un rol decisiv. Orice poet creștin inspirat creează sub asistența harului divin, reușind prin actul invocației să transforme gândul poetic într-un vers divin, astfel încât în procesul de creație poetică s-ar putea vorbi de o treaptă culminantă echivalentă cu o epicleză a cuvântului (poetică). Altfel spus, cuvântul adus de poet ca ofrandă divină pe altarul sufletului se transformă într-un cuvânt divin.” (Toma 2008, 264). Este aceasta o veritabilă concepție referitoare la misiunea soteriologică a poeziei, bazată pe revelația adevărilor mântuitoare, încorporate în substanța intimă a unui gen de versuri consacrate ideii de sfințenie, corespunzând convingerilor despre viață ale autorului, desprinse din diversele paliere și substraturi ale operei lirice – ideal al „recuperării ontologice prin Logos” (Varvara 2016, 118), „în drum spre ființă prin jertfa ființei” (Alexandru 1969, 51): „Actul creației este un act divin. În acest act trebuie să fii la cea mai înaltă stare a tuturor posibilităților tale și trupești, și sufletești. Dar nu omul compune, ci Duhul compune. Cât de frumoase a făcut Dumnezeu toate lucrurile pentru noi! El a fost Inspiratul și Inspirația.” (Dorz 2012, 202).

În multe dintre poezii, sărutul se convertește într-un semn al unificării absolute cu Hristos, prin așteptarea (și împlinirea) ajungerii Dincolo – final în splendoare al unei misiuni unice, închinată total Divinității prin artă și prin implicarea în lupta spirituală, în îndrumarea comunității de credincioși, precum și răsplătire specială a slujirii jertfitoare pe acest pământ, în pofida obstacolelor ce țin de natura pământească: „Credeam odată că vor fi / mai grele-aceste zile / și inima-mi se va-ndoi / din greu trăindu-și-le; / dar cât de blând e-acest amurg, / ca trecerea de lună, / ca niște ape moi ce curg / spre marea ce, spre marea ce le-adună. // S-aud tot mai îndepărtat / furtunile trecute, / spre capătul de drum ’nnoptat / vin zorile plăcute / și-nspre corabie intrând / vin îngeri cu urale, / și lacrimile-așteaptă blând / Sărutul cel, Sărutul cel mai Moale... // O, primăvară dulce, vin’ / spre iarna ce se duce, / pe răni de mult, așază-mi lin / sărutul pus în cruce; / vrăjmașii toți uitați, apoi, / redă-i iertării sfinte / și Bun-Rămasul spre ’napoi / fă-l Bun-Venit, fă-l Bun-Venit ’nainte.” (CE 96, *Credeam odată*); „Abia aștept clipita / în care-am să sosesc, / să-mi ia din mâini solia / Stăpânul meu Ceresc; / și sabia, și harfa / să I le-nchin frumos / și-apoi să-mi simt pe lacrimi / sărutul Lui duios; / Iisuse Bun, Iisus Iubit, / sărutul Tău duios, duios.” (CE 152, *Abia mai văd*): „Atător lacrimi aspre prin bezne șiroite / le-arăți pe stropi sărutul Prezenței lui Hristos, / o, moarte strălucită – și toate-s negrăite / podoabe pentru Nunta cu Cel-în-veci-Frumos.” (CURm 68, *O, moarte strălucită*). Astfel, prin sărut, Hristos sălășluiește în sufletul celui ce-L caută cu dragoste și dor nestins, primindu-L în camera inimii lui, iar acesta își găsește odihna în El, unindu-se prin credință și prin iubire; altfel spus, omul ajunge să se lege definitiv de Dumnezeu și, implicit, devine îndumnezeit, iar regăsirea Mirelui Iisus generează sentimentul de revenire *acasă*, de intrare în odihnă alături de El, într-o atingerea atmosferei edenice fără sfârșit: „Când Te-ai plecat spre noi, Iisuse, / ai vrut

ca să putem spera / că, ridicându-ne pe vârfuri, / putem atinge talpa Ta. // În cea mai îngerească clipă, / noi ne-am nălțat abia atât / cât Tu, în cea mai omenească, / spre noi mai mult ai coborât. // Cu ce-aveam mai ceresc în fire, / atunci parcă-am atins ceva / din ceea ce-a putut să fie / mai pământesc în firea Ta. // Dar haru-atingerii slăvite / ne-a străbătut cu-acei fiori / ce ne-au cuprins pe veci în Tine, / făcându-ne nemuritori. // Minunea Golgotei Divine / s-a-nveșnicit deplin apoi, / un strop înomenit din Tine / ne-a îndumnezeit pe noi.” (CNem 104, *Când Te-ai plecat spre noi*).

*

În concluzie, semnificațiile substantivului *sărut* – trimitând la un gest bine-cunoscut, mijloc nonverbal de exprimare a iubirii – conturează, în creația lirică de maturitate a lui Traian Dorz (îndeosebi în ciclurile a căror tematică generală se centrează explicit asupra aceluși dorit „Dincolo”: *Cântarea Biruinței, Cântarea Viitoare, Cântarea Veșniciei, Cântări Nemuritoare, Cântările Eterne* ș.a., cu reverberații în volumele de eseuri și de meditații, a căror aranjare grafică în pagină trădează filonul poetic al unui sensibil scriitor de factură mistică), traiectul special al unui „proiect liric impresionant” (Țigănuș 2001, 254) și al unui spirit unificator al dragostei, al credinței, al jertfei, mistuit de iubirea pentru Dumnezeu, de dorința de a-L mărturisi celorlalți (și) în această manieră. Ca atare, autorul așază, în ritmuri sau în rime variate, sensuri adânci cu încărcătură dogmatică, de înaltă ținută teologică, subsumate sentimentului iubirii (perceput la intensitate maximă), în integralitatea ei, ca expresie supremă a creației, ca trăire directă și intensă, a unirii depline și definitive cu El, până la acea *unio mystica* – punctul contopirii în tot și în toate. Valențele stilistice ale termenului în discuție se actualizează în sintagme nominale construite frecvent în ascendență, prin acumulări succesive (adesea cu ajutorul determinărilor atributive), într-un *crescendo* emblematic pentru o serie de secvențe generatoare de poeticitate, consacrate ideii de înălțare către esența sacralității, de ascensiune spre bucuria nepieritoare a doritei întâlniri cu Dumnezeu, de cunoaștere, de revelație și regenerare interioară, de prezență vie a Lui în ansamblul existenței umane. E o poezie iluminată inclusiv la nivelul tipului de scriitură, al limbajului de o frumusețe unică, unde se remarcă o anume predilecție pentru hiperbole, redundanțe, forme de superlativ ori metafore cu accente semantice inedite, preferându-se „logosul întemeietor de sens soteriologic, purtător de Divinitate” (Varvara 2016, 127 și 329) – parte din crezul autorului (inclusiv de ordin estetic), care se dorește a fi, după propria confesiune, închinat lui Iisus.

Metafora-arhetip a sărutului este transpusă în simboluri variate ce configurează finețea tactilului dematerializat, decorporalizat, a alipirii suprafirești, miracolul unificării, beatitudinea marcată decisiv de pecetea sacrului – condensate într-un veritabil „jurnal” al unei descoperiri esențiale: realitatea unică și purificatoare a dragostei prin care Dumnezeu și ființa umană sunt legați organic. E o iubire tainică (o „metarealitate ce transcende făptura pământească” – Bodiștean 2013, 34) și, totodată, exaltată, etalată, „comunicată”, mărturisită, argumentată, exteriorizată prin cuvânt și prin gest, într-o construcție poetică a simțirii sublimite. Lexicul dorzian conturează, în acest univers poetic, o restituire mereu nouă a imaginii întregului originar, prin recursul la termeni-reper, cu o puternică încărcătură semantică, spre a exprima ardoarea pe care o simte ființa față de (re)unificarea cu El, ca principiu metafizic al existenței; „căci este vorba

de o lucrare divină, origine și sursă a tuturor darurilor și harurilor, ultimă formă de mijlocire între Dumnezeu și făptură. Iar deasupra acestei atingeri, în ființa tăcută a spiritului, plutește o Claritate de nepătruns: este înalta Trinitate din care provine acea atingere. Acolo trăiește și domnește Dumnezeu în spirit și spiritul în Dumnezeu.” (Van Ruusbroec 1995, 114).

Surse

- Alexandru, Ion. 1969. *Vămile pustiei*. București: Editura Tineretului.
- CApoc = Dorz, Traian. 1945. *Cântările Apocalipsei*. Sibiu: Editura „Cartea de Aur”.
- Cântarea Cântărilor*. 1977. Studiu introductiv de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Traducere din limba ebraică, note și comentarii de Ioan Alexandru. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- CBir = Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Biruinței*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CCm = Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Cântărilor mele*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CCnț = Dorz, Traian. 2008. *Cântările Căinței*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CE = Dorz, Traian. 2008. *Cântările Eterne*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CÎnv = Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Învierii*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CNem = Dorz, Traian. 2007. *Cântări Nemuritoare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CNoi = Dorz, Traian. 2008. *Cântări Noi*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CUrm = Dorz, Traian. 2007. *Cântările din Urmă*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CVeșn = Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Veșniciei*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- CViit = Dorz, Traian. 2008. *Cântarea Viitoare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2012. *Cuvinte la Sărbătorile Literare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2015. *Hristos – Jertfa noastră*, ediția a II-a. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2004. *Hristos – Mântuitorul nostru*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2005a. *Hristos – Păstorul nostru*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2005b. *Hristos – Tezaurul Împăratului Solomon*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2000. *Mărgăritarul ascuns*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2007. *Mărturisirea strălucită*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2002. *Piatra scumpă*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2009. *Prietenuț tinereții mele*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Dorz, Traian. 2006. *Săgețile biruitoare*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- MT = Dorz, Traian. 2006. *Minune și Taină. Imne, colinde, cântece și plângeri cu Maica Domnului*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- O = Dorz, Traian. 2005. *Osana, Osana*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
- Siluan Athonitul, Cuviosul. 1994. *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*. Ediție îngrijită de Cornel Toma, Vasile Bîrzu. Alba Iulia: Editura Deisis, Sf. Mănăstire Ioan Botezătorul.
- Simeon Noul Teolog, Sfântul. 2001. *Imne, Epistole și Capitale. Scrieri III*. Introducere și traducere: Ioan I. Ică jr. Sibiu: Editura Deisis.
- Voiculescu, V. 2009. *În grădina Ghetsemani*. Antologie de poezie mistică. Ediție îngrijită de Roxana Sorescu. București: Editura Art.

Referințe bibliografice

- Abrudan, Dumitru. 2006. *Cărțile didactico-poetice*, ediția a II-a. Sibiu: Editura Andreiana.
- Bădic, Melania Daniela. 2004. *Cântarea Cântărilor – o lectură hermeneutică a unui poem revelat*. Deva: Editura Emia.
- Bodiștean, Florica. 2013. *Eseuri de literatură universală (de la Cântarea cântărilor la Doris Lessing)*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
- Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain. 1995. *Dicționar de simboluri*, volumul 3, P – Z. București: Editura Artemis.
- Dumitrana, Titiana. 2009. *Teme biblice reflectate în literatură*. Timișoara: Editura World Teach.
- Evseev, Ivan. 2007. *Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale*. Timișoara: Editura „Înviearea”.
- Evseev, Ivan. 1987. *Simboluri folclorice. Lirica de dragoste și ceremonialul de nuntă*. Timișoara: Editura Facla.
- Tohăneanu, G. I. 1998. „Viața lumii” cuvintelor. *Vechi și nou din latină*. Timișoara: Editura Augusta.
- Toma, Cornel. 2008. *Postfață la Zorica Lațcu-Teodosia, Poezii*, ediția a doua. Cuvânt-înainte de Teofil Părăian. Ediție îngrijită și postfață de Cornel Toma. București: Editura Sophia, p. 257-278.
- Țigănuș, Virgil Nistru. 2001. *Lumină lină. Discursul religios metaforic în poezia română*. Galați: Editura Alma.
- Van Ruusbroec, Jan. 1995. *Podoaba nunții spirituale sau Întâlnirea interioară cu Cristos*. Traducere din olandeza veche de Emil Iorga. București: Editura Humanitas.
- Varvara, Daniela. 2016. *Mituri și simboluri biblice în poezia românească neomodernistă*. București: Editura Eikon.
- Ware, Kallistos. 2003. *Rugăciune și tăcere în spiritualitatea ortodoxă. Puterea Numelui sau despre Rugăciunea lui Iisus. Isihia și tăcerea în rugăciune*. Cu un cuvânt-înainte de Constantin Galeriu și cu o postfață de Maxime Egger. București: Editura Christiana.